

Література

- Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові. Львів : Рукопис, 2008. 19 с.
- Назаренко О. В. Перекладацький аспект евфемізмів (на матеріалі англійської та німецької мов). *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : матеріали всеукр. наук. конф. викладачів, аспірантів, співробітників та студентів (м. Суми, 21-22 квітня 2014 р.). Суми, 2014. С. 53-55.
- Amirova O. L. Classification of Euphemisms in the Political Discourse. *PUBLISHINGS of Kostanaï State Pedagogical Institute*, 2015. URL: <http://repo.kspi.kz/handle/item/97>
- Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/euphemism>
- CBS News. Barack Obama's Speech on the State of American democracy. University of Illinois, 2018. URL: <https://www.cbsnews.com/news/barack-obama-speech-full-transcript-2018-09-07/>
- Kampf Z. The International Encyclopedia of Social Interaction. Political Discourse Analysis. Hebrew University of Israel, 2015. URL: https://www.academia.edu/5074479/Political_Discourse_Analysis
- The New York Times. Donald Trump's Victory Speech. New York, 2016. URL: <https://www.nytimes.com/2016/11/10/us/politics/trump-speech-transcript.html>
- The Spectator. Theresa May's Conference Speech. United Kingdom, 2016. URL: <https://blogs.spectator.co.uk/2016/10/full-text-theresa-mays-conference-speech/>
- U.S. Department of State. Pompeo M. R. The Special Relationship Speech. The United Kingdom, 2019. URL: <https://www.state.gov/the-special-relationship/>

(Матеріал надійшов до редакції 5.03.19. Прийнято до друку 12.04.19)

УДК: 81'25:134, 2

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-76-20>

НЕВИННА Ю. П., НІЧАЄНКО І. І.

(Київський національний університет ім. Тараса Шевченка)

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІСПАНСЬКОЇ КАЗКИ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Стаття присвячена перекладу народної казки, яка посідає доволі специфічне місце серед жанрових стратегій перекладу художньої літератури. Через свою дуалістичну природу казка в її різновидах належить до так званої периферійної художньої літератури, на противагу високій авторській, бо в ній поєднується літературність та розмовність.

Спонтанність мовленнєвого акту, обмеженість часу, який має мовець у своєму розпорядженні, та його прагнення до прискорення процесу комунікації вступають у конфлікт із необхідністю надати повідомленню форму, прийнятну для адресата. Мовець спочатку ідентифікує ознаку предмета мовлення і тільки потім намагається зробити своє повідомлення об'єктивно завершеним та усвідомленим. Як наслідок такої інтенції, відбувається парцеляція синтаксичної структури репліки та об'єднання двох фраз, що притаманні усному розмовному мовленню, а отже, і казкам, що намагаються відтворювати його.

Однак, саме фольклор є доволі складним об'єктом для перекладу, оскільки у ньому значною мірою відображається мовна та концептуальна картина народу, його світосприйняття, уподобання, бачення основних ціннісних категорій тощо. Специфіка перекладу казки зумовлена ще й тим, що реципієнтом її є, головним чином, діти. Відтак, перекладач має враховувати вікові особливості майбутнього читача, не знехтувавши такими засадничими поняттями як адекватність та еквівалентність, даючись до різного типу перекладацьких трансформацій.

Ключові слова: казка, переклад, розмовне мовлення, перекладацькі трансформації, парцеляція, об'єднання, вилучення, заміна, ампліфікація.

Nevynna I. P., Nychaenko I. I. Syntactic Features of Spanish Fairy-Tale and its translation into Ukrainian language. The article is devoted to the translation of folk tales, which occupies quite a specific place among the genre strategies of literary translation. Due to its dualistic nature, the fairytale in its varieties belongs to the so-called peripheral fiction, as opposed to high authorial literature, as it combines literariness and colloquiality. The spontaneous nature of a speech act, the limited amount of time the speaker has at their disposal, and their desire to facilitate the process of communication comes into a conflict with a necessity to make the message fully perceptible for the recipient. At first, the speaker identifies the property of the subject of communication and only then they try to make their message objectively complete and conscious. Such an intention results in parcelling of the syntactic structure of a phrase and the combining of two phrases, typical of oral spoken language, and therefore, of the fairytales that try to render it. However, it is the folklore that constitutes a rather difficult object for translation, since it reflects to a large extent a people's worldview, their perception of the world, preferences, the vision of the main value categories etc. The specificity of the translation of fairy tales results from the fact that their recipients are mainly children, and therefore the translator should take into account the age characteristics of the future reader of their translation and at the same time should not neglect such fundamental concepts as adequacy and equivalence, applying different types of translation transformations.

Key words: fairytale, translation, spoken language, translation transformations, parcelling, combining, omission, substitution, amplification.

Казка – це не просто витвір людської уяви, в якому сконцентроване світосприйняття того чи іншого народу, це жанр, що поєднує в собі всі ознаки мовної та концептуальної картини суспільства, його світосприйняття, уподобання, бачення основних ціннісних категорій тощо. Специфіка перекладу казки – це орієнтація на дитячу аудиторію, що з одного боку спрощує завдання, бо має перекладатися простою мовою для дітей, а з іншого – ускладнює, бо не завжди зрозуміло до чого прагнути перекладачу: до форенізації чи до одомашнення і, окрім того, перекладач має враховувати вікові особливості майбутнього читача, не знехтувавши такими засадничими поняттями перекладознавства як адекватність та еквівалентність.

То ж **метою** пропонованої статті є визначення відтворення синтаксису іспанської народної казки українською мовою. Слід зазначити в першу чергу, що доробок перекладачів в цьому сенсі не дуже багатий, адже після проведеної розвідки було знайдено одну друковану збірку українською мовою, видавництва «Веселка» (1989 р., «Серія: Казки народів світу»), у перекладі Льва Олевського. Хоча, не можна не відмітити видавництво «А – БА – БА – ГА – ЛА – МА – ГА», яке сьогодні займається перекладом казок, але здебільшого з англійської мови, а опублікованих перекладів іспанської казки ще й досі не збільшилось, хоча іспанська казка заслуговує на те, щоб бути перекладеною в більшому обсязі. Зокрема, вийшли переклади у 2007 році та у 2014 роках, але дуже малим тиражем, що веде до неможливості їх придбати, а відтак зрозуміти хто є перекладачем.

У мережі Інтернет можна натрапити ще на кілька веб-сторінок, присвячених іспанській усній народній творчості, зокрема і в її українському перекладному варіанті, проте там також незначна кількість таких казок. Пропонована стаття може мати і певний практичний результат, оскільки може привернути увагу до проблемних місць перекладу та рекомендацій щодо шляхів їх вирішення і, можливо, у подальшому збільшити кількість опублікованих перекладів.

Таким чином, **предметом** цього дослідження є стратегії та тактики перекладу синтаксису іспанських народних казок українською (на прикладі іспанської казки «Bellaflor» в перекладі Олевського «Белья – Флор»), а **об'єктом** саме синтаксис оригінальних народних іспанських казок та його переклад українською.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання наступних **завдань**: дати визначення, що таке «казка»; коротко зазначити особливості іспанської казки; окреслити основні проблеми перекладу іспанського синтаксису, типи перекладацьких трансформацій, що вможливають адекватність перекладу, умотивовують часткове / повне вилучення тих чи інших елементів або ж, навпаки, ампліфікуються.

Актуальність запропонованої розвідки зумовлена необхідністю окреслення засадничих стратегій перекладу синтаксису іспанської казки та його відтворення українською мовою як засобу міжкультурної комунікації та взаємозбагачення культур. Аналіз засвідчив брак належного опрацювання проблеми, але інтерес до якої починає набирати обертів. Базисна праця дослідження казки, що написана В. Проппом «Морфологія казки» розглядає тільки літературознавчий аспект казки, охоплюючи тільки одиничні елементи, а сучасний доробок І. А. Наваренко, Н. Л. Мастилко, Mendoza Fillola [Mendoza 1999, с. 46] досліджують просодіку казки чи особливості комунікативно-прагматичної організації казки, а питанням перекладу іспанської казки ще й досі є відкритим, бо всебічного наукового аналізу їх українського перекладу ще й донині не проведено.

За словами І. А. Наваренко та Н. В. Мастилко, іспанська казка – це невеликі за обсягом прозові оповіді усної традиції, які розповідались на вечірках, зустрічах, поважним персонам, королям і перші казки були схожі на анекдоти, якими «розбавляли» розмову [Наваренко 2011, с. 11; Мастилко 2000, с. 177-181]. З давніх-давен іспанська казка зазнавала трансформацій через зсув національних цінностей, додавалися нові мотиви, але єдине, що не

змінилось - будь-яка казка має містити моральність чи філософське підґрунтя, бо добро завжди перемагає зло.

Основними характерними елементами казки є: зачин, кінцівка, повторення дії (часто тричі), наявність повчального елемента, наявність дихотомії (добро – зло) та відсутність детальної описовості (на противагу прозі). Часто може бути один герой і вся казка може формуватись на його діях, як на прикладі казки «Белья - Флор», де основним героєм виступає Хосе, старший брат, якого забрали служити в Америку і дія розгортається в той момент, коли він повернувся до рідної Іспанії і його зустрічає молодший брат, який не схотів з ним ділитися спадком батька після смерті останнього.

За словами Н. М. Мастилко: «діалог у казці – своєрідна модель повсякденного мовлення іспанців, у якій максимально точно відображено основні стратегії комунікативної взаємодії. У діалогах казки використано найбільшу кількість засобів посилення прагматичного потенціалу висловлення з метою ефективно вплинути на адресата» [Мастилко 2000]. Синтаксис в іспанській казці має свої особливості, оскільки тяжіє до літературної мови: надмірне вживання довгих речень, які не є властивими усному розмовному мовленню (РМ – надалі):

Entonces el mayor le contó quién era y de dónde venía y el otro le dijo entonces: — pues vete al granero, que allí hay un arcón que es todo lo que nuestro padre te ha dejado — y, sin más, se dio media vuelta y regresó a sus quehaceres / Тоді він назвався, і брат послав його в клуню, мовляв, стоїть там скриня - ото і вся батьківська спадщина. Сказав так, а сам пішов геть.

Як видно з наведеного прикладу, елімінація певних елементів не веде до деформації змісту, а тільки сприяє наближенню до розмовного українського мовлення і (в перекладі надається тільки та...) інформацію, що є важливою для адресата. Окрім того, текст перекладу (ТП) часом тяжіє до непрямой мови, а текст оригіналу (ТО) - до прямої (як у вищенаведеному прикладі) (такі випадки не є частотними, бо для розмовності будь-якої мови потрібна діалогічність, але зустрічаються під час аналізу синтаксису іспанської казки). І в ТП перекладач вдався до парцеляції кінцівки висловлення на два, аби акцентувати увагу на тому, що брат пішов від брата геть, хоча в оригіналі *regresar a sus quehaceres* - повернутись до своїх справ. Така заміна спричинена бажанням перекладача надати висловленню інтонаційної емоції й наголосити на поведінці одного брата по відношенню до іншого. У сучасній лінгвістиці парцеляція, за словами Г. Г. Верби, сприймається як інтенсивне проникнення синтактико-стилістичних норм усного РМ у казку [Верба 1983, с. 89].

Спонтанність мовленнєвого акту, обмеженість часу, який має мовець у своєму розпорядженні, та його прагнення до прискорення процесу комунікації вступають у конфлікт із необхідністю надати повідомленню форму, прийнятну для адресата. Мовець спочатку ідентифікує ознаку предмета мовлення і тільки потім намагається зробити своє повідомлення об'єктивно завершеним та усвідомленим. Як наслідок такої інтенції, відбувається парцеляція синтаксичної структури репліки та об'єднання двох фраз, що притаманна РМ, а отже, і казкам, що намагаються відтворювати РМ. Тобто, парцеляція у роботі розглядається як один із засобів передачі у письмовій формі усного РМ, що допомагає виділити найсуттєвішу комунікативно самостійну частину висловлення.

Але не уникає перекладач і об'єднання двох речень в одне (першого речення ТО):

El hermano mayor se fue al granero y, en efecto, halló un arcón muy viejo. Y se dijo: — ¿Para qué quiero yo este arcón tan viejo? — y como hacía frío, decidió convertirlo en leña para calentarse / Зайшов Хосе до клуні, побачив стару скриню і думає: «Навіщо мені ця розбита скриня? А втім, візьму, щоб розпалити вогонь і зігрітися, бо дуже холодно».

Об'єднання парцельованих елементів призводить до віддалення від розмовного, оскільки парцеляція – це один із характерних елементів усного РМ, коли мовлення формується разом із потоком свідомості й дозволяє мовцеві використовувати «рваний

порядок» слів та інтонацію для цілей актуального членування, виокремлення того, що варто емпатизувати. Нехтування парцеляцією через об'єднання реплік призводить до деформації авторської інтенціональності, оскільки в основі парцеляції – емоційний стан мовця. Об'єднання ж речень – явище статичного аспекту речення, тобто це граматична категорія, а парцеляція – явище динамічного аспекту речення і є стилістичним прийомом [Ковальчук]. Об'єднання (приєднання) речень розглядається як різновид синтаксичного зв'язку, співвідношення двох синтаксичних одиниць на основі семантико-граматичної незалежності однієї з них (опорного речення) та смислового і граматичного тяжіння до неї іншої (приєднувальної конструкції) [Шведова 1960, с. 110].

Парцеляція і об'єднання речень у перекладі є виправданими трансформаціями: парцеляція наближує до усного РМ, оскільки передає когнітивно-психологічний процес мислення під час спонтанного РМ. Об'єднання речень сприяє «плавності» вимови, певної логічності, що стає причиною часткової втрати експресивності та віддалення від усного спонтанного РМ.

Вилучення, заміни у ТП Льва Олевського є досить розповсюдженими явищами, бо, з одного боку, перекладач намагається імітувати український літературний стиль написання казок, а з іншого – українське РМ:

Llegó el hermano y, en vez de sentir agradecimiento, se llenó de envidia al ver cómo el rey distinguía al mayor y decidió que buscaría la ocasión de perderlo para ocupar él su lugar / Почав той служити, але замість того, щоб дякувати своєму доброму братові, став заздрити, що Хосе - королівський улюбленець, і задумав накопостити йому

В українському перекладі *hermano* замінений на вказівний займенник *той*, бо читачеві зрозуміло з контексту казки про кого йдеться, бо далі ампліфікується синтагма з іронічним відтінком *своєму доброму братові*. Зокрема, *el rey distinguía al mayor / Хосе - королівський улюбленець* - це приклад зміни функціональної перспективи речення, тобто перекладач, базуючись на контексті, вводить контекстуальну заміну, змінюючи при цьому перспективу речення, аніскільки не змінивши при цьому інформаційну структуру речення. Заміна емпатичного *para ocupar él su lugar* на власне розмовне українське емоційно-забарвлене *накопостити*, що є виправданою з огляду на контекст та збереження авторської інтенції та простоти висловлення і донесення інформації до маленьких читачів.

Висновки. Світова казка має свої закономірності і в такому випадку, ні іспанська, ні українська казка не є винятком. Однак, певна специфіка між українськими та іспанськими казками існує. Це стосується як особливостей на рівні змісту (інша реальність, інші звичаї, побут, архітектура, звички тощо). Хоча за своєю тематикою вони багато в чому збігаються, залишається багато такого, що все ж різнить їх, а це, в першу чергу, – різна мовна та концептуальна картина світу.

Проведений аналіз на синтаксичному рівні іспанської казки та її перекладу українською мовою дає підстави для певних висновків, що в процесі подальшого дослідження мають бути уточненими, розширеними, а, можливо, навіть і спростованими.

Питання перекладу народної казки пов'язані з низкою чинників, що визначають їхній переклад. Проведений аналіз, на нашу думку, дозволяє зробити деякі **висновки**:

- Народна казка відображає певні реалії, світобачення того чи іншого народу, а відтак її переклад має відобразити таку її специфіку.
- З точки зору вербальної форми іспанської казки зазначимо, що синтаксис іспанської казки значно складніший, ніж української, що спонукає перекладача вдаватися до парцеляції, об'єднання, вилучення, замін, а подеколи і до ампліфікації.
- Переклад іспанської народної казки тяжіє до одомашнення в плані його структурно-семантичного оформлення, проте саме лексичні реалії, побут та звичаї надають перекладеному тексту необхідного національного колориту.

Тема перекладу іспанських фольклорних творів є наразі мало вивченою та потребує глибокого ґрунтового дослідження, що у **перспективі** зумовлює необхідність подальшого їх ретельного аналізу та вивчення.

Література

- Верба Г. Г. Синтаксические средства выражения эмоциональности в испанской разговорной речи : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.05. Киев, 1983. 216 с.
- Ковальчук И. Ю. Повтор и его функции в тексте. Человек и наука. URL: <http://cheloveknauka.com/povtor-i-ego-funktсии-v-tekste>. (Дата обращения: 13.09.2014)
- Мастилко Н. В. Семантико-структурні особливості іспанської казки. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. К. : КДЛУ, 1999. Вип. 2. С. 133-137.
- Мастилко Н. В. Функціональний аспект аналізу іспанських чарівних казок. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. К. : КДЛУ, 2000. Вип. 3. С. 177-181.
- Мастилко Н. В. Народна казка як жанр. *Міжнародна науково-практична конференція "Моделювання міжнародних відносин": Тези доповідей*. К. : КНУ ім. Т.Шевченка ІМВ, 2004. С. 194-196.
- Наваренко І. А. Просодична організація іспанської народної казки (експериментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. ... канд.філол.наук:10.02.05. К., 2011. 20 с.
- Шведова Н. Ю. Очерки по синтаксису русской разговорной речи. М. : Изд-во Акад. наук СССР, 1960. 377 с.
- Febles P., *Análisis I. comparativo-contrastivo de cuentos ingleses y españoles con fines traductológicos. Lenguaje y textos*. М., 1999 P. 329-334.
- Mendoza A. F. *Literatura infantil y su didáctica*, 1999. 189 P.

(Матеріал надійшов до редакції 18. 03.19. Прийнято до друку 25.04.19)

УДК: 811.112.2:81'373.612.2

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-76-21>

СОКОЛОВА О. В.

(Запорізький національний університет)

СУЧАСНІ НІМЕЦЬКІ ПОЛІТИЧНІ МЕТАФОРИ

Стаття присвячена генезису метафоричного переносу в політичному дискурсі Німеччини, його сфери-джерел та сфери-мішені. У статті проаналізовано метафору в політичному тексті, яка є невід'ємним компонентом системи технологій впливу на свідомість реципієнта. Вибір теми зумовлений комунікативно-прагматичною специфікою політичного дискурсу, його зв'язком з політичними подіями в Німеччині та в усьому світі. Визначено місце метафори в системі мовних засобів політичного дискурсу. Встановлено, що у політичній комунікації метафора є не тільки певним інструментом створення та пізнання дійсності, а й характеризується як дієвий спосіб привертання, утримання уваги та засіб ідеологічних переконань. Визначено типи метафор, висвітлено їхні функції та проаналізовано стилістичне забарвлення метафори в мові політичного дискурсу.

Ключові слова: політичний дискурс, політична комунікація, метафора, метафорична модель, сфера-джерело, сфера-мішень.

Sokolova O. V. Modern German political metaphors. The article is devoted to the genesis of metaphorical transference in the German political discourse, its source domains and target domains. The article analyzes the metaphor in political text, which is an integral component of the system of technologies for influencing the recipient's consciousness. Subject choice is determined by the communicative and pragmatic specificity of political discourse, its relation to political decisions in Germany and all over the world. Particularly important is the comprehensive study of the semantics of German political discourse, taking into account the extralinguistic and intralingual factors of its development in the light of socio-political events. The semantic changes that have taken place in the German political discourse in connection with the unification of Germany and its accession to the European Union are described. The place of metaphor in the system of political discourse linguistic systems is determined. It is established that in political communication, metaphor is not only a certain instrument of creation and cognition of reality, but also is characterized as an effective way of attracting attention, retaining attention and a means of ideological beliefs. The types of metaphors are identified, their functions are explained, and the stylistic coloring of the metaphor in the language of political discourse is analyzed. General conclusion of theoretical and methodological researches gives an explanation of metaphor phenomenon and suggests that the metaphor – is not only a trope, which is able to decorate speech and emphasize its emotional expressiveness, but also a specific way of cognition, arranging and exploration of the surrounding world. The theory of political metaphors differs from the general theory of metaphor, because it fulfill several different functions and metaphors are classified not only on the basis of formal features, but also on the substantive one, based on the separation of slots and frames, as integral parts of any political metaphors. It is also important to note that political metaphor is not only a tool that makes speech bright, breath-taking and catchy, but also serves as means of controlling the public mood and obtrusion of one's own thoughts and beliefs.

Key words: political metaphor, political communication, communicative intension, speaker, metaphorical model, metaphorical image of the world, source domain, target domain, slots, frames.